

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

Aan: Minister VWS

Directie Staf

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

Contactpersoon

Drs. A. de Jong
T 088 223 1342
a.dejong@nvwa.nl

Onze referentie
NVWA/2015/8370

Bijlagen

2

Datum : 1 oktober 2015

Betreft : Risicobeoordeling roodvleesketen van BuRO/NVWA

Geachte mevrouw Schippers,

Bijgaand bied ik u aan het rapport "Risicobeoordeling roodvleesketen : de risico's voor voedselveiligheid en dierenwelzijn in de landbouwproductieketen van vlees van rund, varkens, paard, schaap en geit". Het rapport is opgesteld door het onafhankelijke wetenschappelijke bureau van de NVWA (Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering, BuRO). Ik verzoek u het rapport te verzenden naar de Tweede Kamer. Het rapport is ook aangeboden aan de staatssecretaris van Economische Zaken.

De risicobeoordeling is opgesteld op mijn verzoek, in vervolg op de aanbeveling van de Onderzoeksraad voor Veiligheid ('Risico's in de vleesketen', 2014). In de bijlage treft u mijn reactie aan op het rapport. Het rapport en mijn reactie zullen op de website van de NVWA worden geplaatst. Dit zal gebeuren 4 weken na verzending van deze brief, conform artikel 3 lid 4 van de Wet op de onafhankelijke Risicobeoordeling NVWA, in casu op 29 oktober 2015.

Hoogachtend

Dr. ir. H. Paul MPA
Inspecteur-generaal

Reactie van de IG-NVWA op de "Risicobeoordeling roodvleesketen" van BuRO/NVWA.

Inleiding

De Onderzoeksraad voor Veiligheid¹ concludeerde in 2014 dat de NVWA meer kennis nodig heeft over de risico's in de vleesketen. Een van de pijlers van Verbeterplan NVWA is daarom ook het versterken van de informatie- en kennispositie van de NVWA. De NVWA heeft 12 productieketens benoemd van waaruit ze kijkt naar de risico's. Voor elk van deze ketens heb ik BuRO gevraagd een beoordeling te maken. De eerste risicobeoordeling van een keten, de zgn. ketenanalyse, is nu gereed en betreft de roodvleesketen.

De ketenanalyse van BuRO is van grote waarde. Met deze goed onderbouwde feiten en cijfers kunnen we een objectief gesprek voeren over de toezichtprioriteiten van de NVWA en de te bereiken resultaten. In deze nota treft u mijn reactie aan op de ketenanalyse van BuRO. Wijzigingen in het toezicht en opsporing die voortkomen uit de ketenanalyse zullen worden verwerkt in het Jaarplan 2016 en verder.

Een aantal risico's in de roodvleesketen is (nog) niet door BuRO onderzocht, zoals de import van vlees, diervoeders, dierlijke bijproducten en diergezondheid. Hier verschijnen nog aparte risicobeoordelingen van BuRO over. In het toezicht en bij de opsporing wordt uiteraard wel met deze risico's rekening gehouden.

Reactie

BuRO concludeert dat de risico's van voedselveiligheid in Nederland goed zijn geborgd. De voedselveiligheid in Nederland is van een hoog niveau, mede dankzij de inspanningen van de NVWA. Ik onderschrijf de opmerking dat permanente inspanning van de NVWA en andere partijen nodig is om dit niveau te behouden en waar mogelijk te verhogen.

Voor het toezicht van de NVWA op de gehele keten geldt dat het versterken van de informatiepositie van cruciaal belang is om risico's te kunnen zien. Het effectief en efficiënt inzetten van de toezichtcapaciteit vraagt om investeringen in betere informatieanalyse en informatiedeling. Deze ontwikkeling is in gang gezet. Een voorbeeld is de nieuwe manier van digitaal inspecteren en vastleggen van gegevens die vorig jaar in de roodvleesketen is ingevoerd. Dit wordt verder uitgebouwd naar andere productieketens.

De analyse van BuRO kan worden gegroepeerd in 4 aandachtsgebieden. Hieronder zal per gebied worden aangegeven wat de analyse betekent voor het toezicht en de opsporing van de NVWA. Daarbij zal ik steeds eerst kort de belangrijkste conclusies van BuRO weergeven:

1. microbiologische risico's

- BuRO:
- de voedselveiligheid wordt vrijwel uitsluitend bedreigd door microbiologische verontreiniging met salmonella en campylobacter
- een goede hygiëne tijdens de productie, de slacht en verdere verwerking kan de aanwezigheid van salmonella en campylobacter verminderen

¹ 'Risico's in de vleesketen - OVV', maart 2014; p. 86 en p. 88.

Pagina 88 : " Advies aan de IG NVWA: Breng de risico's in de kwetsbare ketenschakels in kaart en bepaal de prioriteiten "

- een goede verhitting van het vlees zorgt voor een minimaal risico
- de grootste besmettingskansen ontstaan door kruiscontaminatie bij het bereiden en/of consumeren van rauw vlees
- de chemische en fysische risico's zijn verwaarloosbaar

De analyse van BuRO laat zien dat de microbiologische risico's de grootste risico's vormen voor de volksgezondheid. Daarbij is het van belang om al vroegtijdig in de keten eventuele microbiologische besmettingen te signaleren en te reduceren. Ik zal in overleg met de opdrachtgever nagaan of het toezicht van de NVWA eerder in de keten gelegd kan worden. Ook heeft de NVWA aandacht voor het voorkomen van besmetting als gevolg van E-coli's, waaronder STEC, en listeria op roodvleesproducten.

De aanpak van microbiologische besmettingen is als volgt in de verschillende onderdelen van de keten:

- Op de agrarische bedrijven staat het voorkomen van microbiologische besmetting voorop. Dit gebeurt door meer communicatie met de sector over mogelijke maatregelen om microbiologische besmetting te verlagen. Voorbeelden : bevordering hygiëneplan, voorkomen besmetting via veevoeder en voorkomen besmetting via mest.
- In de slachthuizen gaan we door met de werkwijze vanuit het Verbeterplan om fecale bezoedeling en kruisbesmetting te voorkomen (is ingezet in 2015). In 2016 en 2017 zal de NVWA door middel van systeemaudits nagaan of de slachthuizen in het kader van HACCP de juiste benadering volgen om besmettingen te voorkomen. Aandachtspunten daarbij zijn het voorkomen van fecale bezoedeling, de (verificatie)bemonstering op salmonella en de handhaving bij afwijkende monsters. Voor 2016 is een project bij koel- en vrieshuizen gepland om het geïmporteerde vlees te controleren op de aanwezigheid van micro-organismen zoals salmonella. Bij afwijkende monsters zal handhavend worden opgetreden.
- Het toezicht op productiebedrijven is gericht op bedrijven met een erkenning voor vleesbereiding. De aandacht van het toezicht ligt bij bedrijven die hoog-risico producten maken, zoals filet americain, tartaar, ossenworst, carpaccio en biefstuk. Verder worden HACCP-audits uitgevoerd naar de beheersing van hygiënemaatregelen bij bedrijven, om zo salmonella-besmettingen te voorkomen.
- Het toezicht bij de importeurs van vlees wordt uitgebreid naar de middelgrote importeurs en wordt uitgevoerd aan de hand van monsternemingen en systeemaudits.
- In de retail zal de controle op de aanwezigheid van salmonella in roodvlees via de monstername-projecten worden uitgevoerd. Bij afwijkende monsters zal handhavend worden opgetreden.

Ten aanzien van de chemische en fysische risico's volg ik het advies van BuRO. Ik zal de mogelijkheden verkennen om het programma voor chemische analyses van vlees op onder meer hormonen en niet-toegestane diergeneesmiddelen effectiever en efficiënter in te zetten.

2. antibioticaresistentie/diergeneesmiddelen

- BuRO:
-
- het gebruik van antibiotica bij productiedieren vormt een beperkt risico voor de voedselveiligheid; het illegale gebruik van antibiotica, groeibevorderaars en andere diergeneesmiddelen kan echter een risico zijn voor de voedselveiligheid. De omvang van het illegale gebruik is onbekend.

- Het legale gebruik van antibiotica draagt bij aan het ontstaan van antibioticaresistentie bij de mens
- voor het terugdringen van antibioticumgebruik in de dierhouderij zijn hygiëne- en dierenwelzijnsmaatregelen op het primaire bedrijf nodig om dierziektes verder te beperken

De NVWA continueert haar toezicht op het zorgvuldig gebruik van antibiotica. Een belangrijk aandachtsgebied daarbij is het handelen van de dierenarts en de veehouder. Voor de opsporing van illegaal gebruik vindt samenwerking met andere diensten plaats, ook over de landsgrenzen heen.

3. fraude en het risico voor voedselveiligheid

- BuRO:
 - het bestrijden van fraude in de vleesketen en een goede traceerbaarheid kunnen de risico's van ongekeurd vlees van onbekende herkomst beperken. De risico's voor de voedselveiligheid zijn waarschijnlijk klein

Het is moeilijk om vast te stellen op welke schaal fraude in de vleesketen voorkomt. Het aantal zaken van de NVWA-IOD is in elk geval in de afgelopen jaren toegenomen. De handelsketens zijn lang en hebben een internationaal karakter. Frauderende bedrijven proberen illegale activiteiten te verhullen. In de schakels waar weinig overheidstoezicht is, zoals in koel- en vrieshuizen en bij vleeshandelaren, zijn er gelegenheden voor het maken van extra winst door frauduleus handelen. Voorbeelden zijn : het opwaarderen van dierlijke bijproducten die niet geschikt zijn voor menselijke consumptie, het 'omkatten van vlees, bijvoorbeeld van (niet-gekeurd) paardenvlees naar rundvlees, en het frauderen met de houdbaarheidsdatum.

Het toezicht op koel- en vrieshuizen is juist geïntensiveerd door de NVWA. De aanpak van handelaren in vlees kan worden versterkt door het maken van een erkenningsregeling voor vleeshandelaren. Over de mogelijkheden hiertoe ga ik in gesprek met de opdrachtgever. Dit vereist wettelijke aanpassingen op EU niveau.

De naleving zou ook kunnen worden verbeterd als ketenpartners elkaar onderling meer juridisch aansprakelijk zouden stellen. Dit gebeurt nog te weinig. Zowel het aanscherpen en uitbreiden van de erkenningsvoorwaarden als de aansprakelijkheidsstelling zijn in het kader van de Task Force Voedselvertrouwen ook geagendeerd. (Zie het Eindrapport van de Task Force Voedselvertrouwen die op 9 april 2015 naar de Tweede Kamer is gestuurd).

Valse etiketten of een frauduleuze administratie hoeven niet direct tot risico's voor de voedselveiligheid te leiden, maar ondermijnen wel het systeem van eerlijke handel, consumentenvertrouwen en overheidstoezicht. Daarom is de fraudebestrijding in de vleesketen door de NVWA breder dan alleen ten aanzien van voedselveiligheid.

4. dierenwelzijn

- BuRO:
 -
 - het dierenwelzijn van productiedieren lijkt van een hoog niveau door de maatregelen van de sector, de wettelijke bepalingen en het toezicht
 - beoordeling van het dierenwelzijn kan echter niet goed plaatsvinden, omdat er weinig registraties zijn over de naleving, vanwege het open karakter van de wetten op het gebied van dierenwelzijn

- welzijnsrisico's op het primaire bedrijf zijn met name: overbezetting, combineren van koppels dieren, te vroeg scheiden van kalveren van hun moeder, het ontbreken van exploratiemateriaal bij varkens, het niet adequaat voeren en verkeerde voersamenstelling, verkeerde vloertypes en slechte ventilatie, het vijlen van tanden bij varkens, couperen van varkensstaarten, onverdoofd castreren
- welzijnsrisico's tijdens het transport zijn met name: overbelading, bijladen en menging van verschillende koppels
- welzijnsrisico's op het slachthuis zijn met name: dodingsmethoden werken niet altijd goed, het onbedwelmd doden van runderen veroorzaakt een ernstige aantasting van het welzijn, fixatie-apparatuur levert een ernstige stressreactie op.
- verbied, vanuit het oogpunt van dierenwelzijn, het onbedwelmd doden van dieren, in het bijzonder van runderen

De wetgeving ten aanzien van dierenwelzijn kent voor een deel open normen. De NVWA geeft daar, mede met behulp van deskundigen (beleid EZ, faculteit Diergeneeskunde), zo goed mogelijk invulling aan. Deze invullingen worden ook altijd met de sector gedeeld. De open normen hebben bijvoorbeeld betrekking op stalklimaat, huisvesting en overbezetting in stallen. Verder zijn beslissingen van de NVWA op basis van dierenwelzijn in hun aard meer vatbaar voor interpretaties dan de op wetenschappelijke normen gebaseerde voedselveiligheidsbeslissingen. Een voorbeeld is de vaststelling van vee dat niet vervoerd mag worden ('wrak vee'). De NVWA probeert onderling en richting sector hierover zo duidelijk mogelijk te communiceren.

Ik onderschrijf de constatering van BuRO dat op het gebied van dierenwelzijn te weinig concrete cijfers en nalevingsgegevens bestaan. Met de nieuwe manier van digitale ondersteuning van de inspecties in de roodvleesketen zullen ook meer dierenwelzijns cijfers worden geregistreerd en verwerkt. Het toezicht op dierenwelzijn zal worden gecontinueerd.

Ten aanzien van dierverwaarlozing op de boerderij geldt dat dit toezichtsgebied relatief veel inzet van de NVWA vraagt. Doorgaans slaagt de NVWA erin om het dierenleed te stoppen. In een enkel geval valt de veehouder herhaaldelijk terug. Een houderijverbod lijkt de enige weg om in dergelijke gevallen het dierenleed te stoppen. De wettelijke mogelijkheid om een houdverbod op te leggen ontbreekt. Ik ga hierover in gesprek met de opdrachtgever. Om dierenleed in een vroeg stadium te herkennen is enkele jaren geleden een erfbetredersconvenant gesloten met partijen die ook vaak op het primaire bedrijf komen. Zij zullen actie ondernemen wanneer zij welzijnsproblemen op een bedrijf constateren.

Ten aanzien van het onbedwelmd doden van slachtrunderen adviseert BuRO om hiermee te stoppen. Ik ben voorstander van een goede wettelijke regeling van het onbedwelmd doden van slachtdieren.

Samenvattende conclusies voor toezicht en opsporing NVWA

- de voedselveiligheid in Nederland staat op een hoog peil en is over het algemeen goed geborgd. Wel is het zaak om de naleving op dit hoge peil te houden
- ketengerichte risicobeoordeling geeft beter zicht op grootste risico's en op de meest effectieve aangrijpingspunten in de keten;
- in het bijzonder moet er meer aandacht komen voor microbiologische verontreinigingen;
- daarbij is het van belang om al vroegtijdig in de keten eventuele microbiologische besmettingen te signaleren en te reduceren. Ik zal daarom nagaan of het vanuit het

oogpunt van toezicht mogelijk en doeltreffend is om het toezicht hierop eerder in de keten te leggen;

- ten aanzien van de chemische en fysische risico's volg ik het advies van BuRO. Ik zal de mogelijkheden verkennen om het programma voor chemische analyses van vlees op onder meer hormonen en niet-toegestane diergeneesmiddelen effectiever en efficiënter in te zetten.
- terugdringing van het legale gebruik van antibiotica en het tegengaan van het illegale gebruik blijven zeer belangrijke onderdelen van het toezicht en de opsporing van de NVWA;
- het bestrijden van fraude in de voedselketen is om meer redenen dan vanwege de voedselveiligheid een taak voor de NVWA, namelijk ook vanwege het voorkomen van financieel gewin door commerciële partijen als gevolg van fraude en het behoud van het consumentenvertrouwen in de veiligheid van ons voedsel;
- het toezicht op het dierenwelzijn zal worden gecontinueerd.
- voor het onbedweldmd doden van slachtdieren is een goede wettelijke regeling nodig.

